

ARTTERAPIYADA BOLANI IJODIY JARAYONGA JALB QILISH.

Andijon davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim fakulteti

1-bosqich magistranti Mamadaliyeva Mumtozbeim

E-mail:mumtozbeimyuldasheva23@gmail.com

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15225584>

Annatotsiya: Bolalarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda turli omillar turlicha ta'sir etadi. Bu omillar ichida ijodiy va matiqiy tafakkurni rivojlantirish eng asosiysi hisoblanadi. Zero, bolada tasavvur, tushunchalarning shakllanish jarayoni aynan maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlanadi va bu davr dunyoqarashni shakllanishning mazmunini hajm jihatidan eng salmoqli bosqichdir. Shuning uchun ham tushuncha va tasavvurlarni shakllantirishda maktabgacha yoshidagi davri asosiy davr hisoblanadi. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish o'ziga xosligi haqida fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: qobiliyat, tabiiy, maxsus, kognitiv, sensorli.

Hozirgi vaqtda hayot sharoitlari tez o'zgarib bormoqda, bu odamni diversifikatsiya qilishga va ma'lum qobiliyatlarga ega bo'lishga majbur qiladi. Har bir ota-ona o'z farzandining rivojlangan va xilma-xil bo'lishini xohlaydi. Qobiliyatlari - bu har qanday faoliyatni amalga oshirishning muvaffaqiyati bilan bog'liq bo'lgan, shaxsning bilim, ko'nikma va qobiliyatlari bilan kamaytirilmaydigan, lekin ularni o'zlashtirish tezligi va qulayligini tushuntiruvchi individual psixologik xususiyatlar Psixologiyada qobiliyatlarni rivojlantirishga faol yondashish eng samarali hisoblanadi. Qobiliyatlar nima? Bolaning ijodiy shaxs bo'lishi uchun bolalik davrida uning ko'rish, his qilish va tasvirlarning ifodaliligini anglash, atrofidagi dunyoning o'ziga xosligi va o'ziga xosligini sezish, taassurotlarni yetkazish qobiliyatini rivojlantirish kerak. Bolalarning o'z ijodiy qobiliyatlarini namoyish etishiga ehtiyoj katta. Uning qoniqishi bolalarga hayotda kuchli quvonch hissini beradi. Biz xayolparastni bolada shunday saqlashimiz kerakki, u ijtimoiy hayotning faol yaratuvchisi, o'z shaxsiyatini yaratuvchisi bo'lib ulg'ayadi. Maktabgacha yoshda asosiy faoliyat o'yin hisoblanadi. Shuning uchun bola asosiy bilim va ko'nikmalarni o'yin shaklida oladi. O'yinda bola vosita, dizayn, tashkiliy, badiiy va boshqa ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun dastlabki turtki oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda turli xil ijodiy o'yinlar faoliyati bolalarda maxsus qobiliyatlarni shakllantirish uchun alohida ahamiyatga ega. Maktabgacha yoshdagi bolalarda qobiliyatlarni rivojlantirishda muhim nuqta - bu murakkablik, ya'ni bir vaqtning o'zida bir-birini to'ldiruvchi bir nechta qobiliyatlarni takomillashtirish. Qobiliyatlarning birortasini u bilan bog'liq bo'lgan boshqa qobiliyatlarning rivojlanish darajasini oshirish haqida qayg'urmasdan turib uni rivojlantirish amalda mumkin emas. Masalan, nozik va aniq qo'lda harakatlar o'z-o'zidan o'ziga xos qobiliyatdir. Ammo ular tegishli harakatlar talab qilinadigan boshqa odamlarning rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Nutqdan foydalana olish, uni mukammal egallash ham nisbatan mustaqil qobiliyat sifatida qaralishi mumkin. Ammo xuddi shu mahorat, organik qism sifatida, intellektual, shaxslararo va ko'plab ijodiy qobiliyatlarga kiradi, ularni boyitadi. Bola bir vaqtning o'zida ishtirok etadigan faoliyat turlari uning qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirishning eng muhim shartlaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Shu munosabat bilan, bolalarning qobiliyatlarini rivojlantiradigan faoliyatga qo'llaniladigan asosiy talablarni muhokama qilish kerak. Bu talablar quyidagilardan iborat: faoliyatning ijodiy tabiati, ijrochi uchun qiyinchilikning maqbul darajasi, to'g'ri motivatsiya va faoliyatni tugatish paytida va undan keyin ijobiy hissiy kayfiyatni ta'minlash. Shuni ham ta'kidlash kerakki, turli xil qobiliyatlarni o'zlashtirish uchun bolaning yoshini hisobga olish va qulay davrni o'tkazib yubormaslik kerak. Masalan: - ikki yoshdan uch yoshgacha bo'lgan bola og'zaki nutqni jadal rivojlantirishi kerak; - besh yoshdan etti yoshgacha bola o'qishni o'zlashtirishga eng tayyor - o'rta va katta maktabgacha yoshdagi bolalar rolli o'yinlarni ishtiyoq bilan o'ynaydilar va rollarni o'zgartirish va ularga ko'nikishning ajoyib qobiliyatini namoyish etadilar. Faoliyatning alohida turlarini o'zlashtirishga

maxsus tayyorgarlikning har bir davri ertami kechmi tugaydi. Shuni tushunish kerakki, agar biron bir funktsiya o'z rivojlanishini qulay davrda olmagan bo'lsa, keyinchalik uning rivojlanishi juda qiyin bo'lib chiqadi. Umuman olganda, ta'lim va tarbiyaviy maqsadlar uchun qulay daqiqani o'tkazib yubormaslik va bolaga yangi faoliyatda o'zini namoyon qilishga yordam berish juda muhimdir. Kattaroq yoshda bola uni ushlay oladi deb umid qilmaslik kerak. Qobiliyatlar insonda mavjud bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar bilan chegaralanib qolmay, balki ularning tez egallashi, mustahkamlanishi va amaliy amaliy qo'llanilishini ta'minlaydi. Tabiiy shartlar qobiliyatlarning rivojlanishi moyilliklar, ya'ni tananing genetik jihatdan mustahkamlangan anatomik va fiziologik xususiyatlari. Qobiliyatlar sifat va miqdoriy xususiyatlarga ega. Birinchisi, ularning tarkibiy qismlarini o'z ichiga oladi (masalan, tasviriy faoliyatda - chiziq, mutanosiblik, shakl, yorug'lik va soya hissi, rang, ritm va boshqalar, shuningdek, badiiy tasavvur, hissiy moyillik, tasvirlangan narsaga hissiy munosabat; va boshqalar), ikkinchisi - qobiliyatlarni ifodalash darajasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "Maktabgacha pedagogika" F.R. Qodirova, Sh.Q. Toshpo'latova, N.M. Kayumova, M.N. A'zamova. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T. 2019
2. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida ta'lim jarayonini rejalashtirish. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T.2020
3. O'yin orqali ta'lim olish. Shin A.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Grosheva I.V, T.2020
4. S.X. Jalilova, S.M. Aripova "Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi" Toshkent 2017
5. Z. Nishonova, G. Alimova "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi" Toshkent 2006